

ONDERZOEK NAAR HET
STATUUT VAN
GIDS EN REISLEIDER

RAPPORT

november 2006

toerisme
vlaanderen

PLANNING & ONDERZOEK

EXTERNE VORMING

1. INHOUDSTAFEL

1.	INHOUDSTAFEL	3
2.	INLEIDING.....	5
3.	METHODOLOGIE.....	7
4.	RESULTATEN	7
4.1	Sociaalrechtelijk statuut.....	7
4.2	Opdrachtgever	7
4.3	Combinatie met andere professionele activiteit.....	7
4.4	Hoe oefent men zijn activiteiten als toeristisch gids uit.....	7
4.5	Profiel gidsen	8
4.6	Problemen bij toepassing van het statuut:.....	8
4.6.1	Onduidelijkheid, onzekerheid.....	8
4.6.2	Te veel administratie.....	9
4.6.3	Statuut van zelfstandige in bijberoep.....	9
4.6.4	Lage inkomsten	9
4.6.5	Beperkingen opgelegd door de RVA	9
4.6.6	Verzekering.....	10
4.6.7	Allerlei opmerkingen	10
4.6.8	Redenen voor stopzetting van activiteiten als gids.....	11
5.	VRAGENLIJST.....	13

2. INLEIDING

In januari startte de faculteit sociaal arbeidsrecht van de Universiteit van Antwerpen in opdracht van Toerisme Vlaanderen met een onderzoek naar het sociaal statuut van de gids en reisleader. Vijf onderzoeksvragen werden gedefinieerd:

1. De vastlegging van een typologie van de gidsen en reisleaders – omschrijving van de doelgroepen van het onderzoek
2. Onderzoek naar de aard en de draagwijdte van de Vlaamse bevoegdheid m.b.t. toerisme: afhankelijk van de uitkomst van dit onderzoek moet blijken in welke mate de Vlaamse decreetgever zelf bevoegd is om het statuut van de gidsen en reisleaders te reguleren.
3. Het opmaken van een status questionis en overzicht van de diverse mogelijke sociale statuten: juridische kwalificatie van de verrichter van de prestatie of dienst – sociale-zekerheidsstatuut.
4. Analyse van de reeds door de Vlaamse overheden uitgewerkte voorstellen van een aangepast statuut.
5. De uitwerking naar de Vlaamse overheid toe van voorstellen en strategieën m.b.t. de rechtspositie van de gidsen en reisleaders
 - voorstellen op korte termijn;
 - voorstellen op lange termijn.

In het kader van dit onderzoek was het ook belangrijk om een zicht te krijgen op de mogelijke sociale statuten die een gids of reisleader momenteel aanneemt en de problemen die gepaard gaan met de keuze voor een bepaald statuut. Toerisme Vlaanderen organiseerde in dit verband een bevraging bij al haar erkende toeristische gidsen in het bezit van een gidsenkaart. Dit rapport geeft de resultaten weer van deze bevraging. De resultaten zullen door de Universiteit van Antwerpen gebruikt worden in functie van de uitwerking van voorstellen m.b.t. de rechtspositie van gidsen en reisleaders.

3. METHODOLOGIE

In september 2006 werden 1.967 schriftelijke enquêteformulieren verstuurd naar de toeristische gidsen die op datum van de mailing reeds een gidsenkaart bij Toerisme Vlaanderen hadden aangevraagd. In totaal hebben 1.138 mensen de enquête ingevuld teruggestuurd. (responsgraad van 58%). 17 enquêtes waren onbruikbaar wegens te onduidelijk, 176 respondenten gaven aan niet actief te zijn als gids. Het uiteindelijke aantal respondenten in de steekproef ligt dus op 945.

4. RESULTATEN

4.1 Sociaalrechtelijk statuut

1. 42% zonder statuut, 39% zelfstandige, 24% vrijwilliger, 2% werknemer
2. 5% combineert meerdere statuten
3. Indien als werknemer: 85% deeltijds, 15% voltijds. Dit gaat steeds over mensen die werkzaam zijn bij een toeristische dienst en in die hoedanigheid af en toe gidsen.
4. Indien als zelfstandige: 79% in bijberoep, 18% gelijkstelling met hoofdberoep, 4% hoofdberoep
5. Indien zonder statuut: 97% wegens occasionele prestaties, 3%

4.2 Opdrachtgever

De opdracht komt in 75% van de gevallen van de Dienst voor Toerisme, 39% rechtstreeks, 22% op een andere manier (o.a. gidsenverenigingen) en 2% via een uitzendkantoor.

4.3 Combinatie met andere professionele activiteit

Een derde van de respondenten combineert de activiteit als toeristische gids met andere professionele activiteiten. Van diegenen die activiteiten combineren heeft 48 een ambtenarenstatuut, 41% is werknemer en 11% zelfstandige.

4.4 Hoe oefent men zijn activiteiten als toeristisch gids uit

65% is gepensioneerd, 5% bruggepensioneerd, 3% is werkloos, 1% is leefloontrekker en 27 geeft aan 'andere'. We moeten wel opmerken dat 25% van de respondenten deze vraag niet heeft ingevuld, mogelijk gaat het hier om werklozen die dit niet willen toegeven uit schrik voor controle? De percentages zijn berekend op het totaal exclusief de 25% missings.

4.5 Profiel gidsen

56% is man, 44% vrouw. De meeste gidsen zijn ouder dan 45 en jonger dan 75 (83%). De leeftijd is als volgt verdeeld:

Tabel 1: Leeftijd actieve gidsen?

Leeftijd	
27-33	1%
34-39	2%
40-45	7%
46-51	13%
52-57	15%
58-63	22%
64-69	20%
70-75	13%
76-81	5%
82-87	1%
Totaal	100%

Planning & Onderzoek

4.6 Problemen bij toepassing van het statuut:

74% van de respondenten ondervindt geen problemen, 26% wel. 4% van de respondenten heeft deze vraag niet beantwoord. De percentages zijn berekend op het totaal exclusief deze 4%. Dit betekent dat ongeveer een vierde van de gidsen problemen signaleert.

Hierna volgt een opsomming van de belangrijkste problemen (in volgorde van de frequentie dat het probleem gesignaleerd werd).

4.6.1 Onduidelijkheid, onzekerheid

Het grootste probleem in verband met het statuut van de gidsen blijkt de grote onduidelijkheid te zijn. Gidsen werken hoofdzakelijk in een 'grijze zone'. Het statuut is niet transparant. Er is weinig informatie over wat mag, moet en de informatie die er is, is tegenstrijdig. Er is geen eenvormigheid, geen lijn.

Dit probleem uit zich vooral op fiscaal vlak. Hoe moet het inkomen aangegeven worden, hoe moeten (mogen) de kosten aangegeven worden (forfaitair?), heeft men een BTW- nummer nodig?

Aangezien er veel ruimte is voor interpretatie, wordt door verschillende belastingskantoren verschillend gehandeld.

Ook de Diensten voor Toerisme en gidsenbonden hebben verschillende werkwijzen.

De meeste gidsen zijn vragende partij voor een duidelijk omlijnd, transparant, eenvormig statuut met bescherming (erkenning) van het diploma en het weren van niet-gediplomeerde en buitenlandse gidsen.

Een minderheid (van de 71 % die problemen signaleert) houdt het liever in de schemerzone en komt ervoor uit dat ze liever in het zwart werken.

4.6.2 Te veel administratie

Veel gidsen klagen over te veel administratieve rompslomp, zowel diegenen die werken als zelfstandige als diegenen die werken zonder statuut met occasionele prestaties.

4.6.3 Statuut van zelfstandige in bijberoep

Het (soms verplichte) statuut van zelfstandige in bijberoep is voor velen een doorn in het oog. Er moeten vanaf een relatief laag inkomensplafond (een bedrag per jaar) sociale bijdragen betaald worden aan een kas voor zelfstandigen waarvoor men in ruil geen voordelen krijgt.

Voornamelijk gepensioneerden die al bijgedragen hebben voor hun pensioen, stellen het nut hiervan in vraag.

In hoeverre de gidsen hiermee pensioenrechten opbouwen, is voor velen niet duidelijk.

Veel gidsen vinden het ook jammer dat zij door de lage inkomensgrens bewust weinig dienen te gidsen en bijgevolg weinig expertise opbouwen.

Daarom vragen velen een hoger vrijgesteld bedrag voor het betalen van sociale bijdragen.

Een specifiek probleem stelt zich in Limburg waar gidsen naar verluidt verplicht worden te werken als zelfstandige in bijberoep en daardoor meer provinciebelastingen betalen.

4.6.4 Lage inkomsten

Een te lage vergoeding (lage tarieven, weinig opdrachten) en te hoge belastingen zorgen er, samen met het bewust beperken van het aantal gidsbeurten (zie punt 3), voor dat veel gidsen vinden dat het gidsen hen te weinig opbrengt in verhouding tot wat het hen kost aan opleiding, bijscholing, studiemateriaal, verplaatsingskosten.

Een aantal onder hen vindt bovendien de verschillende tarieven in verschillende Vlaamse steden onrechtvaardig.

4.6.5 Beperkingen opgelegd door de RVA

De combinatie van gidsen met tijdscrediet, loopbaanonderbreking, brugpensioen en werkloosheid schijnt problemen op te leveren.

Veel gidsen signaleren dat zij telkens toelating moeten vragen aan de RVA voor een gidsbeurt en telkens één dag uitkering verliezen. Aangezien de vergoeding van een gidsbeurt doorgaans lager ligt dan een dag uitkering van brugpensioen of stempelgeld leidt dit tot onvrede.

Er wordt ook gesignaleerd dat loopbaanonderbrekers niet als zelfstandige in bijberoep zouden mogen gidsen van de RVA en zich verplicht zien dit statuut op te geven.

4.6.6 Verzekering

Een aantal gidsen vraagt zich af of zij verzekerd zijn wanneer er een ongeval gebeurt tijdens hun gidsbeurt.

4.6.7 Allerlei opmerkingen

Tot slot nog een aantal losse opmerkingen die in mindere mate genoteerd werden:

- Willekeur van opdrachtgevers bij aanduiding gids.
- Zelfde vergoeding voor weekdays, weekend en feestdagen is niet eerlijk.
- Dienst voor Toerisme talmt met de betaling en betaalt niets bij laattijdige annulering.
- Gidsen is een dienst aan de maatschappij: het doorgeven van cultureel erfgoed.
- Voorstel: werken via interim.
- Verplichting om te werken als vrijwilliger.
- De wettelijk toegelaten dagvergoeding voor vrijwilligers is lager dan de vergoeding voor een gidsbeurt, waardoor het werken met een vrijwilligersstatuut moeilijk wordt. Nochtans kan de totale som van de vergoedingen van alle gidsbeurten per maand onder het wettelijk toegelaten maximum per maand blijven.
- Een gids heeft geen rechten.
- Bijberoep wordt plots als hoofdberoep aanzien door een scheiding met als gevolg een fikse boete (van de kas van zelfstandigen).
- Belasting op bedrijven van €200.
- Mag ik als reisleader in het buitenland gidsen?
- Voorstel: BTW-tarief van 21 % verlagen tot 6 %.
- Voorstel: gratis openbaar vervoer voor gidsen.
- EG-ambtenaar met Nederlandse nationaliteit met gidsendiploma behaald in België kan niet als zelfstandige in bijberoep gidsen (valt niet onder het Belgische belastingsstelsel, noch onder de Belgische RSZ).
- Statuut van zelfstandige in bijberoep niet toegestaan door werkgever.
- Sommige officiële instanties betalen liever in het zwart.
- Geen ziektevergoeding.

4.6.8 Redenen voor stopzetting van activiteiten als gids

176 respondenten gaven aan dat zij volledig of tijdelijk gestopt zijn met gidsen.

Voor zover hier een reden voor opgegeven werd (er werd in de enquête eigenlijk niet naar gevraagd) was die meestal persoonlijk: ziekte, ouderdom, zorg voor familie, verblijf in het buitenland, tijdsgebrek.

Slechts een beperkt aantal mensen gaf redenen op zoals te lage verloning, te veel administratie, verplichting als zelfstandige te werken.

Het ontbreken van een duidelijk statuut werd niet als reden voor stopzetting van de activiteiten opgegeven.

5. VRAGENLIJST

ENQUÊTE IN HET KADER VAN EEN ONDERZOEK NAAR EEN AANGEPAST STATUUT VOOR GIDSEN EN REISLEIDERS

1. Bent u actief als toeristische gids?
 - Ja
 - Neen (indien neen, dan zijn onderstaande vragen niet meer op u van toepassing- om statistische redenen vragen we u wel de enquête op te sturen)

2. In welk sociaalrechtelijk statuut wordt uw activiteit als toeristische gids uitgeoefend?
 - Werknemer
 - Indien als werknemer:
 - Voltijds
 - Deeltijds
 - Zelfstandige
 - Indien als zelfstandige:
 - In hoofdberoep
 - In bijberoepⁱ
 - Gelijktelling met bijberoepⁱⁱ
 - Ambtenaar
 - Vrijwilliger
 - Zonder statuut
 - Indien zonder statuut:
 - Wegens occasionele prestaties
 - Andere (vul in)

3. Op welke manier ontvangt u uw opdrachten als toeristische gids (*meerdere antwoorden mogelijk*)?
 - Rechtstreeks van de opdrachtgever
 - Via bemiddeling door een dienst voor toerisme
 - Via een uitzendkantoor
 - Andere

4. Wordt uw activiteit als toeristische gids gecombineerd met andere professionele activiteiten?
 - Neen
 - Ja

Indien ja,

 - met een werknemersactiviteit
 - met een andere zelfstandige activiteit
 - met een ambtenarenstatuut

-
5. Oefent u uw activiteit **als toeristische gids** uit (*meerdere antwoorden mogelijk*):
- als werkloze
 - als gepensioneerde
 - als bruggepensioneerde
 - als arbeidsongeschikte
 - als leefloontrekker
 - andere..... (vul in)
6. Welk geslacht heeft u?
- Vrouwelijk
 - Mannelijk
7. Welk is uw geboortejaar?
19.....
8. Ervaart u problemen bij de toepassing van het sociaalrechtelijk statuut **als toeristische gids**?
- Ja
 - Nee
- Zo ja, welke? (*open vraag*)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ⁱ Een bijberoep als zelfstandige is een beroepsactiviteit die gelijktijdig wordt uitgeoefend met een andere beroepsactiviteit die men gewoonlijk en hoofdzakelijk uitoefent onder het gezag van een werkgever. Gewoonlijk en hoofdzakelijk betekent dat:

- uw betrekking minstens de helft moet bedragen van een fulltime job in de onderneming of branche, indien u werknemer bent;
- dat uw beroepsbezigheid tenminste over 8 maanden of 200 dagen loopt en de tewerkstelling minstens een halftijdse tewerkstelling is, indien u in de openbare sector met een eigen pensioenstatuut werkt;
- uw betrekking minstens 6/10 van een volledig uurrooster moet bedragen, indien u een onderwijsopdracht heeft.

We spreken ook van een bijberoep wanneer de zelfstandige eveneens een loonvervangend inkomen geniet uit een andere, weggevalen beroepsactiviteit als werknemer of ambtenaar.

ⁱⁱ Een gelijkstelling met een bijberoep betekent dat u beperkte inkomsten heeft en geniet van afgeleide socialezekerheidsrechten. Dit kan op drie manieren:

- als student(e) (waarbij er recht op kinderbijslag is voor u);
- als gehuwde waarbij uw huwelijkspartner voldoet aan één of meerdere van volgende voorwaarden:
 - uw huwelijkspartner is loontrekkende en presteert op maandbasis minstens 50% van het aantal uren van een voltijdse betrekking (minstens 60% in het onderwijs);
 - uw huwelijkspartner is als ambtenaar minstens halftijds tewerkgesteld gedurende tenminste 8 maanden of 200 dagen per jaar;
 - uw huwelijkspartner opent rechten op een rust- of invaliditeitspensioen via het genot van een uitkering (werkloosheidsuitkering, ziekte- of invaliditeitsuitkering, uitkering wegens arbeidsongeval, brugpensioen, ...);
 - uw huwelijkspartner is zelfstandige in hoofdberoep en heeft alle verschuldigde bijdragen betaald.
- als weduwnaar/weduwe in het genot van een overlevingspensioen.